

FELSEFE DÜNYASI

2010/2 Sayı: 52 YILDA İKİ KEZ YAYIMLANIR ISSN 1301-0875

Sahibi

Türk Felsefe Derneği Adına
Başkan Prof. Dr. Necati ÖNER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Prof. Dr. Ahmet İNAM

Yazı Kurulu

Prof. Dr. Necati ÖNER
Prof. Dr. Ahmet İNAM
Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ
Prof. Dr. Hüseyin Gazi TOPDEMİR
Prof. Dr. İsmail KÖZ
Doç. Dr. Erdal CENGİZ
Yard. Doç. Dr. Fulya BAYRAKTAR

Felsefe Dünyası Hakemli Bir Dergidir.

Felsefe Dünyası 2004 yılından itibaren PHILOSOPHER'S
INDEX ve TUBİTAK/ulakbim tarafından dizinlenmektedir.

Yazışma ADRESİ

P.K. 21 Yenişehir/Ankara
Tel & Fax: 0 312 231 54 40

Fiyatı: 20 TL (KDV Dahil)

Banka Hesap No: Vakıf Bank Kızılay şubesi: 00158007288336451

Dizgi ve Baskı

Türkiye Diyanet Vakfı
Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi
Alınteri Bulvarı 1256 Sokak No: 11 YeniMahalle/ANKARA
Tel: 0 312 354 91 31 (Pbx) Fax: 0 312 354 91 32

BİR YAŞANTI ESTETİĞİ OLARAK HÜZÜN

Ertuğrul Rufayi Turan*

Batı kültüründe bireysel başarı ulaşılması ve korunması gereken en üstün değerdir. Mutluluk bu başarının genel bir yansımasıdır. Ancak mutluluğun ne olduğu belirsizdir. Kant'ın¹ çağlar önce uyardığı gibi, mutluluk adına sunulan aslında bir dizi araçtır: Para, mülk, saygın üniversite eğitimi, sadık bir eş, ağızlarında diş yapısını düzgünleştirecek tel taşımaktan başka sorunu olmayan çocuklar... Mutluluğun böylesine çılgın bir biçimde istenmesi başka duygulanımları, hatta mutluluğun kendisine kaynaklık yapacak tüm duygulanımları önemsiz biçime dönüştürmüştür. Mutluluk adına tüketilmesi gereken her şey tüketilmeye başlanmış. Bu listeye doğunun egzotik ve gizemli ayinlerde eklenmiştir (Tütsüler, yoga, çamur banyoları, organik gıdalar). Bu baş döndürücü mutluluk elde etme tutkusu, batı kapitalizmin acımasız işleyişine de boyun eğmeme çabasıdadır. Eğer tüm bu araçlar çalışmıyorsa ya da bazılarının elde edilmesi sağlanamamışsa, daha ivedi yollar sunulmuş batı insanına. Geçen yıllara damgasını vuran bu yeni yol ile *prozac* kültürü denilen yeni bir kültür oluşturulmuştur. Mutsuz olma korkusu ve bunu engellemeye çalışan ruhbilimci ordusunun önerdiği sakinleştiriciler batı kapitalizmin kalesi Amerika'yı öylesine bunaltmış ki sıradan dergilerde bile mutsuz olmanın da, hüznü olmanın da yaşamın bir parçası olduğu yönünde düşünceler açıklanmaya başlanmış. Örneğin şu başlığa bakalım: "Psikolojik danışmanlar neye mal olursa olsun bize hüznünden uzak durmamızı öğretiler. Ancak bazen insanın kendisini mutsuz hissetmesi de doğrudur."² Hüznü ruh durumundan bu kaçışında hazin bir öyküsü var tabii. Bu öykünün en hazin sonuçlarını öne çıkararak hüznülenmenin güzelliğini açıklamak bu yazının ereğini oluşturmaktadır. Bu erek kökeninde Dünyayı ve onu oluşturan her şeyi yeniden kucaklama serüveninin olanaklılığını araştırmanın bir parçasıdır. Ancak özlem öylesine büyüdü ayrılık o kadar uzun sürdü ki, özlenenin ne olduğunu unutuldu. Başlangıca dönüş tutkusu ve çabasından başka somut bir izleğimizde yok. Umudumuz bu tutku.

Kendi pekinliği dışında hiç bir şeye dayanmayan us'un her şeyi açıklama gücü doruk noktasına ulaştığında, diğer duygulanımlar gibi hüznüde bir zayıflık

* Doç. Dr. Ankara Üniversitesi, DTCF, Felsefe Bölümü Öğretim Üyesi.

¹ I. Kant., *Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi*, (Çev: I. Kuçuradi). Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 1982, s. 34-35.

² Cristina Odone'in *New Statesman* dergisindeki kısa yazısı. (New Statesman 17 Mayıs 1999).

ve olumsuzluk göstergesi olarak algılandı. Bu yaklaşım çok fazla yara almadan gücünü sürdürüyor. Bu durumda yazının başlığındaki olumsuz duygulanım *hüzün* ile insanın duygu adına verebileceği en yüksek tepki *estetik* (sublime) ya da duygu olarak yoğunlaşmış düşünce arasındaki derin uçurumu doldurmak güçleşiyor. Bu güçlüğü aşmak için bir dizi soruyu önce çıkarmak gerekiyor. İlk soruyu şöyle oluşturabiliriz: *Duygular ve etkilenimler (Ruh durumları-moods) insanın ulaşabileceği en yüksek etkinlik olarak kabul edilen bilişsellik/ıslamlamayı lekeleyen, onu zayıflatan ve kesinlikle ondan soyutlanması gereken şeyler midir?* Bu sorunun açtığı yolda ilerlerken, felsefede zihin ve beden ayrılığı olarak sunulan sorunun ayrıntılarını bu yazıda yinelemek istemiyorum. Ancak duygulanımların bilişsellik varlığını ve işlevini sürdürmesinde temel oluşturduğu yönündeki çarpıcı bir savı burada dile getirmek istiyorum. Öncelikle usun tek başına insan varoluşu tanımlamadığını, insanın duyumsallığının insan varoluşunu anlatmada temel olduğunu üç düşünürüne göndermede bulunarak açıklamak istiyorum. Heidegger'in "Görüngübilimin Sorunları" (*Die Grundprobleme der Phänomenologie*)³ adlı yapıtında, Kant'ın "Yalnızca Usun Sınırları içinde Din" (*Die Religion innerhalb der Grenzen der blossen Vernunft*) yapıtını yorumlarken, Kant'ın ego'nun üç belirlenimini sunduğunu belirtir. Buna göre *personalitas psychologica* insanın bir canlı olduğunu, *personalitas transcendentalis* insanın hem canlı hem de ussal bir varlık olduğunu, *personalitas moralis* ise insanın kişi, sorumlu ve eyleyen bir varlık olduğunu gösterir. Kant'ın bu belirlenimini aktardıktan sonra Heidegger önemli bir yorum ekler: "Ahlaki öz-bilincin, kuramsal olarak 'kendimi düşünüyorum' anlamında, kuramsal bilgiden ayrılması gerekiyorsa bir duygu olması gerekir. Kant bu yüzden 'ahlaki duygu'dan ya da 'varlığımın duygusu'ndan söz eder. Bu ne kendimin ilineksel ampirik deneyimim, ne de düşünmenin nesnesi olarak düşünen ve bilen kuramsal ego'dur; tersine ego'yu onun duyumsal olmayan duygu özelliğinde açımlayan, onu eyleyen-varlık olarak ortaya çıkaran şeydir." Yani, insanın gerçek kimliğini ortaya çıkaran sadece ussal oluşu değil, Kant'ın olağan üstü bir zekâyla oraya attığı gibi, onun duygusal olamayan duyarlılığıdır. Kant insan varoluşunun duyumsal bir ruh durumu olarak dünyaya yöneldiği gibi (Heidegger) bir açıklama yapmasa bile insanın varoluşunu tüm belirlenimini ortaya çıkarmada ussallık özelliğinin yeterli olmadığını göstermesidir. Whitehead'in 'Süreç ve Gerçeklik' (Process and Reality) adlı yapıtında buna benzer çarpıcı bir açıklama bulmak olanaklıdır (varoluş ve ahlaki duygu bağı). Whitehead metafiziğinde duygu (feeling) çok daha karmaşık bir yapıya sahiptir.

³ Martin Heidegger, *The Basic Problem of Phenomenology* (Çeviren: Albert Hofstadter), Indiana University Press: Bloomington, 1982., s. 131.

Bu da yapacağımız yorumun bir zorlama olduğu duygusu yaratabilir. Ancak bu çarpıcı görüşü aktarmak zorunlu bir öge gibi duruyor. Whitehead şöyle düşünür: "Bizim görece olarak daha yüksek düzeydeki insan varoluşumuzda Duygular Kuramı ve [duyguların] öznesi en iyi biçimde ahlaki sorumluluk kavramımızda gösterilebilir. Özne duyguların[nedeni ile] yoluyla ne olduğundan sorumludur. Türevsel olarak kendi duygularından akıp geldiği için, kendi varoluşunun sonuçlarından da sorumludur."⁴ Whitehead'de duyguların / duyumsallığın/etkilenimlerin bedenini usdışı durumları olduğunu yadsımaktadır. Ona göre, duyguların hem zihinsel hem de fiziksel kutupları vardır. Duyguyu duygu yapan bu iki kutupluluğudur. Tüm metafiziğini en temel öge diye adlandırdığı ve bu iki kutuplu duyguların doğurduğu, gerçel varlıklar (actual entity) ya da *deneyim damlaları* üzerinde temellendirmiştir. Bu betimleme onun kartezyen deneyim tanımı yadsıması ile sonlanır. Whitehead'e göre, "denenen deneyimle dışsal ilişkisi olan bir şey değildir: [deneyim] kendi içinde çokluğun birliği gerektirdiği kapsayıcı bir bütündür."⁵ Bu tanım kartezyen ego'nun duyumsallıktan soyutlanmış ve duyumsallığın ve deneyselliğin doğasını bozmayan bir ego'nun deneyiminden çok farklı tanımı ve deneyim anlayışını sergilemektedir. Kant ve Whitehead'in ahlak ve sorumluluğu temel alan duygu/duygulanım çözümlemesini Heidegger bir adım daha öteye taşır. "Varlık ve Zaman" (Sein und Zeit) adlı yapıtında Dasein diye nitelendirdiği insan varoluşunun dünyaya yönelimsel açıklığını kökensel olarak bir ruh durumu olarak niteler. İnsanın dünyayı anlaması, dünyada konumlanması hep bir ruh durumu (Stimmung)⁶ ile gerçekleşir. Bu temel ruh durumu olmaksızın insanın dünyayı bilişsel/ussal anlamasının da olanaksız olacağını belirtir. İnsanın dünyada *bulunuşu* (Befindlichkeit) hep bir *Stimmung* ile konumlanışıdır. Bilişsel ve ussal etkinlik bu var-oluşsal konumlanmanın bir türevidir.⁷ Heidegger'in bu düşüncesini destekleyen bilimsel ça-

⁴ A.N. Whitehead, *Process and Reality*, Edited by David Ray Griffin and Donald W. Sherburne, The Free Press: New York, 1979, s. 222.

⁵ Whitehead, *Adventure of Ideas*, Free Press: New York, 1967, s. 233.

⁶ M. Heidegger, *Being and Time*, (Çeviren: J. Macquarrie ve Edward Robinson). Harper and Row Publisher: New York, 1962, s. 134.

⁷ Heidegger Dasein'in benözümlüğünün (otantikliğinin) kökenselliğini Hiçlik'de oluşturduğu "Metafizik nedir?" adlı yapıtında bilincin türevselliğini şöyle açıklar: "İnsanın varolmaktadır önermesi şu anlama gelir: İnsan varlığın açıklığında açıkta durarak içeride durması sayesinde varlığı varlıkta varlıkça ödüllendirilmiş bir Varolandır. İnsanın varolanı varolan olarak tasarlamasının ve tasarımı hakkında bir bilince sahip olabilmemesinin nedeni onun bu varoluşsal özünde yarar... Buna karşılık bilinç, ne varolanın açıklığını yaratır, ne de insanın varolan için açıklıkta durmasını sağlar. Eğer insan kendi özünü zaten [varlığın açıklığı] içinde-durmada-ısrar-etmekle sürdürmeseydi, her türlü bilinç yönelmişliği nereden nereye ve hangi açık boyutta ha-

lışmalarda var. Bu çalışmalardan aktaracağım bazı örnekler ile ikinci sorumuzu biçimlendirme olanağımız olacaktır. Bu çalışmaların öncülerinden Antonio Damasio'ya göre,⁸ tüm bilişsel etkinliğimiz duygulanımların oluşturduğu bir beşik içinde oluşur. Duygulanım örüntüsüne verilecek bir zarar ya da duygulanım örüntüsünün çalışmaması durumunda bu insanın mantıksal-bilişsel tüm etkinliklerine zarar verir. Savunulan bu düşünceye göre duygulanımların her türü mantıksal seçimlerin düzeneğine etki eder. Duygulanım-algı etkileşimi, örneğin korkulacak bir durumu korkulmayacak bir durumdan ayırt edecek sinyal sürecini başlatmaktadır. Böylece bu iki durumu ayıracak ussal/mantıksal seçim bir son veri olarak açığa çıkmaktadır. Duygulanım düzeneğinin bozulması, benlik duygusunu, dünyada konumlanışımızı ve yaşamın ritmini büyük ölçüde zedeler.⁹ Dünyaya yönelmek, dünyada konumlanmak, yaşamın ritmini ve sorumluluklarını algılamak kökeninde ussal-bilişsel bir etkinliğe karşılık gelmemektedir. Tam tersine, ancak duygulanımların yataklık ettiği bir düzenek, önermeler mantığını olanaklı biçime dönüştürmektedir. Mantığı olanaklı biçime dönüştüren 'olumsuzlama' bir ayıklamadır. Ayıklama ise duyumsal bir arkanın olağanüstü işlemesi sonunda ortaya çıkmaktadır.

Bu açıklamalar hüznün ve estetik arasındaki derin boşluğu doldurmaya elbette yetmez. Duygulanımlar genel ve evrensel bir *Stimmung* sayıldığında, hüznün bir yaşantı estetiği olarak ele alınması olanaksız biçime dönüşür. Bu durumda kökensel ve genel bir etkilenimi *doğal bir estetik tepki* olarak değerlendirmemiz gerekir. Ancak ruhbilimcilerin bazı duygulanımların/etkilenimlerin temel ve tüm kültürlerde geçerli olduğuna ilişkin çalışmalar yaptığını da biliyoruz.¹⁰

Bu duygulanımların evrensel olmayışı, kültürel bir temeli olması, kültürden kültüre değişiyor olması hüznü estetik bir duygulanım olarak ele almamızı daha tutarlı bir biçime dönüştürüyor. Duygulanımların kültürel bir görüngü

---

reket edecekti." (Martin Heidegger. *Metafizik Nedir?* —Metafiziğin Temeline Geri Dönüş bölümü-Çeviren: Yusuf Örnek. Türkiye Felsefe Kurumu: Ankara, 1994, s. 16.)

⁸ Matthew Ratcliffe, Heidegger's Attunement and the Neuropsychology of Emotion, *Phenomenology and Cognitive Science* 1:287-312,2002

⁹ Duygulanım düzeneğinin bilişsel-mantıksal süreçleri nasıl bozduğu göstermesi açısında verilen nörolojik hastalık örnekleri arasında *Phineas Gage* olayı, *Capgras Yanılması*, *Anosognosia* verilebilir. Bunlar arasında en ilginç olanı Capgras Yanılması'dır. Bu durumdaki hasta yakınlarının gerçek olmadığını düşünmektedir. Yüz yüze görüşme olmadığı durumlarda, bu duygu yok olmaktadır. Bunun nedeni hastanın görsel algısına (tanıdık olanı algılama/ayırma) eşlik edecek duygulanım eksikliğidir.

¹⁰ Temel duygulanımların (*Emotions*) var olduğuna ilişkin savlar ve bu savların eleştirileri birçok bilimsel yazıda ele alınmıştır.

olarak değerlendirilmesinin kanıtlarını birçok araştırmacı somutlaştırmıştır. Örneğin, Eskimolarda batılı anlamda kızgınlığı karşılayan bir sözcük ve bu durumu karşılık gelen bir duygulanım yoktur.¹¹ Batılı bilim adamlarının yaptığı araştırmaların açığa çıkardığı en çarpıcı gerçek ise, hüznün negatif bir duygu olmadığı; tam tersine, varoluşsal bir derinliği yansıttığı, insanın kendine ve şeylere karşı başat ve sınıflandırıcı olmayan bir biçimde bakmayı içerdiğidir. Japonya, İran ve Sri Lanka gibi doğu kültürlerinde, hüznün çok değer verilen bir duygulanım olup, insanın özgürleşmesi yolunda bir adım olarak değerlendirilmektedir.¹² Walter Benjamin'in dediği gibi, melankoli ya da hüznün alıştıığımız düzeni bozsa bile, şeylere yaklaşmamızın yolunu açmaktadır.¹³

Benjamin'in sözüne bir açıklık kazandırmamız gerekmektedir. Alıştıığımız düzenin bozulması, şeylerin kuru ve kuramsal betimlenmesini, gündelik yaşam içinde eriyip gitmesini engeller. Alıştıığımız ve tanıdığımız şeylerin kavramsal ve bilişsel sınırlandırılmışlıktan kurtarılması bir kırılma noktasını gerektirir. Bu kırılma noktasına ulaşıldığında şeylerden kopukluk bir yitiriliş ve onlarla yenden buluşmanın kutsallığını açığa çıkarır. Gerçek deneyimde budur. İnsanın tanıdık ve bildik olanla yaşayacağını var saydığımız deneyim kendi içinde çelişki barındırır. Çünkü "yabancı olan tanıdık olandan daha fazla bir deneyimdir."¹⁴ Gündelik yaşamın şeyleri mahkûm ettiği kavramsal sınırlamalardan ve basitlikten kopmanın yolu geri çekilmedir. Geri çekilme gündelik yaşam içindeki unutulmuşluğun bir anımsamaya dönüşmesidir.¹⁵ Hüznün'ü bir

¹¹ Robert C. Solomon. *Some Notes on Emotion, 'East and West'*. *Philosophy East&West*, Vol. 45, No. 2, s. 171-202.

¹² Michael Lewis ve Jeanette M. Haviland Jones, (der.) *Handbook of Emotions*. New York: The Guilford Press, 2000.

¹³ Aktaran, Michael A. Holly, *The Melancholy Art*. *Art Bulletin*, March 2007, Vol. 89. No. 1.

¹⁴ L. Wittgenstein. *The Blue and Brown Books*. Aktarılan yer: Jennifer Anna Gosetti-Ferencei. *The Ecstatic Quotidian. Phenomenological Sightings in Modern Art and Literature*. The Pennsylvania State University: Pennsylvania, 2007, s. 13. Tanıdık olandan kopma gereği Wittgenstein'in başka sözleri (Philosophical Investigation) ile aynı yapıtta şöyle dile getirilmektedir: "Şeylerin bizim için en önemli yönleri tanıdık olmaları ve basitliklerinden dolayı bize saklı kalır. (fark edilmezler-çünkü daima kişinin gözü önündedir). Araştırmasının gerçek temelleri kişiyi şaşırtmaz. Söz konusu olgunun önceden şaşırtması dışında- ve bu şu demektir: Görüldüğünde bizi şaşırtmayan en şaşırtıcı ve en güçlü olandır." Alışkanlıklar-habits-şaşırtmaz. Gündelik yaşamın olagelişi içinde şeylerin düzeni şaşırtmamaya mahkûmdur.

¹⁵ Heidegger düşüncesinde dile getirilen metafiziğin yıkımı projesi de aslında bir geri çekilmedir: Unutulmuş olanın anımsanmasına olanak sağlayan bu geri çekilmeye unutulmuş olanı gizleyen parçalar birbirinden uzaklaştırılır. Bu uzaklaştırma yine kökeninde türevsel olarak açığa çıkan bilişsel-kuramsal sınırlamalardan kurtulmadır. Heidegger'in *Sein und Zeit* adlı yapıtında bu

geri çekilme olarak tanımlayabiliriz. Hüzün yitik olanın fark edilmesi ve ona duyulan özlemi dile getirir. Bu özlemin tek bir şey’de yoğunlaşma olanağı belirmediği için, insan genel olarak şeylere karşı derin bir ilgi duymaya başlar. Bu gündelik olandan, gündelik olana yoğun bir ilgi ile dönmek için kopuştur.¹⁶ Hüzün sağladığı geri çekiliş Jennifer Anna Gosetti-Ferencei belirttiği gibi (birbirine eşit olmasa da) *poetik bilişsellik*in yolunu da açar. Gosetti-Ferencei’ye göre, poetik bilişsellik, kavramsal olarak belirlenmişlik anlamında sıradan bilişsellikte olmayanın açık uçlu bir biçimde tanımlanması girişimidir. Bu sonuç olarak görünmeyenin görünebilirliğinin olanağını sağlayacak varlıkbilimsel bir tutum değişikliğidir.¹⁷ Hüzünün doğal olarak poetik bir dile yol açmayacağı kuşkusuz. Ancak bir yaşantı estetiğini ve gündelik yaşamın sıradanlığından uzaklaşmayı sağlayacak bir geri çekilme aracı olduğunu savlamanın da çok abartılı olmadığını düşünüyorum. Bu sanki çocukluğun dünya ile koşulsuz birlikteliğini açığa çıkaran otistik ruh durumunun yetişkin dünyasında hüzünlenmeyle yer değiştirmesine benzer. Yetişkinler dünyasında şeylere karşı bir umursamazlığa karşı, çocuk dünyası oyuncaklarla, düşsel arkadaşlıklarla sıra dışı bir zenginlik sunar. Hüzün de buna benzer. İnsan kendi içsel derinliğinde yarattığı kucaklayıcı tutumla şeylerin kırılmasını duyumsar. Hüzün çöktüğünde dünya büyülür. Bir kır kahvesinde dalgın dalgın çayını karıştırırken çıkan sesin ritminde, simitinden dökülen susam tanelerini ürkekçe yemeye çalışan bir serçeyi sıradan biri bile pür dikkat izleyebilir. Serçe o sonsuzlaşan şimdinin kökensel parçası olur.

Unutma/Anımsama salınımı otantik/inotantik yaşam alanları arasında gidip gelen insan etkinliği ile örneklendirilir.

¹⁶ Julia Kristeva *Melancholia* üzerine yaptığı çalışmada bu yitik olanı “maternal Thing” olarak adlandırır. Ancak ben hüzünün melankoliden daha farklı olarak düşünülmesi gereğini savunuyorum. Bana göre, hüzün beklisi de Rilke’nin şiirlerinde dolaylı olarak vurguladığı gibi, insanın şeylere ulaşmasını sağlayacak bir *Umwelt* değişikliği arayışıdır. Bu arayış içinde içsel olan, benliğin tanımının sınırlandırılmışlığını aşarak şeylerle kapanan yolu açan başka bir bene dönüşür.

(*Umwelt* arayışı yorumu için bkz. David Lavery’nin “Everything is Trying to Hide Us: Rilke’s Poetics of Mimicry.” *The Journal of Evolutionary Psychology* 5.1 (1987): 63-78.

¹⁷ Jennifer Anna Gosetti-Ferencei, *Heidegger, Hölderlin and the Subject of Poetic Language, Towards A New Poetics of Dasein*. Fordam University Press: New York. 2004, s. 245. Poetik dil geri çekilmenin sonucu olabilir. Ancak geri çekilmenin taşıyıcısı duygulardır. Heidegger’in “Hiçlik” betimlediği hiçlik durumu ve “Hiçlik” durumunu açığa çıkaran “Endişe” betimlemesi insanın yutulduğu alışılmışlık alanından geri çekilmesinin sağlayıcısıdır. Buna benzer biçimde hüzün’de gündelik tekdüzelikten kopuşun sağlayıcısı olarak düşünülebilir.

Duygulanım üzerine en çok çalışma yapan R. C. Solomon Sartre'ı izleyerek tüm duygulanımların dünyadaki etkinliklerimizin stratejik araçları olduğunu belirtir. Bu yazıda daha öncede belirttiğim gibi, Solomon'a göre, bilişsel-kavramsal etkinliğimiz duygulanımlarımıza bağlıdır. Dahası, insanın ahlaki bütünlüğü ve ahlaki duyarlılığının açığa çıkması da duygulanımlara dayanır. Örneğin, başımıza bir şey düşebileceğinin ve bununda bir tehlike içerdiğinin saf bir bilişsellik sınırları içinde açığa çıkabileceğini düşünmek dev bir yanılısamadır. Korku olmadan tehlikede anlamsızdır.¹⁸ Bu durumu hüznü de uyarlayabiliriz. İnsan hep kendi dışına taşan bir varlıktır. Heidegger'in "yurtsuzluk" olarak tanımladığı bu durum insanın varoluşunun akışını belirler. İnsan bu akış/yazgisallığa kendini açmalıdır. Gerçek özgürlük bu açılımda yatar. İnsan içine düştüğü ve gömüldüğü gündelik yaşam ve onda içerilen tüm nesnelere karşı ilgisizliği aşmak için, sahip olduğu tüm duygulanımları ayaklandırmalıdır. Hüzün en ilkel biçimiyle bir yapısöküm, geri çekilme, anımsama ve çocukluğa dönüşür. Bu yoğunluk içinde tözselliğinden ve bütünselliğinden kuşku duymadığımız ben, çoğul bir bene dönüşür ve bu biçimiyle istemeden bile olsa küçümsediği şeyler topluluğuna katılır.

Şöyle bitirmek istiyorum: Us dünyaya yönelişimizi belirleyen tek araç değildir; dünyaya yönelimimiz us dışında, kaygı, sevgi, endişe, korku ve hüznü gibi duygulanımlar aracılığıyla gerçekleşir. Şeylerin doğasına yakınlaşmak, böyle bir bedelin (Batılı toplumlarda hüznün olumsuz bir duygulanım olarak yorumlanması göz önüne alındığında) ödenmesini gerektiriyorsa, bu hoşlukla karşılanması gereken bir durumdur. Neşe ve hüznü ikiz kardeştir. Hüznü mutluluğu anlatmak için seçilecek en garip ruh durumu olabilir. Ancak var-oluşun duyumsanması için kökenseldir.

SADNESS AS A AESTHETICAL EXPERIENCE

ABSTRACT

In this paper, first, I explore the idea that cognitive or rational activities of human being cannot be detached from emotional background. This exploration gives rise to the idea that emotions (moods) could be the most appropriate way to approach (lets call daily aesthetics experience) to things that are assimilated by our manipulative/rational power and method. I try to articulate this idea.

Key Words: emotion, mood, sadness.

¹⁸ Robert C. Solomon, *True to Our Feeling. What Our Emotions Are Really Telling Us*, Oxford University Pres: Oxford, 2007, s. 40.

BİR YAŞANTI ESTETİĞİ OLARAK HÜZÜN ÖZET

Bu çalışmada öncelikle insanın bilişsel ve ussal etkinliğinin duyumsal temelden soyutlanmayacağı düşüncesini ele alacağım. Bu düşünceye dayanarak, duygulanımların insanın bilişsel ve ussal gücü içinde sindirilen şeylere yeniden yaklaşım için duygulanımların (gündelik estetik deneyim) daha uygun olduğu görüşünü dile getireceğim.

Anahtar sözcükler: duygulanım, ruh hali, hüzün